

Старший викладач кафедри романо-германської філології

Попова Л.Г.

ppvludmila@rambler.ru

Латинська мова

Статус дисципліни: нормативна

Мета – підготовка майбутніх філологів на основі знань латинської мови до сприйняття інших спеціальних дисциплін, зокрема « Вступ до мовознавства», «Загальне мовознавство», « Лексикологія», « Історична граматики», « Антична література» .

Обсяг: Тематичний план дисципліни «Латинська мова» складається з 3 змістових модулів.

Основні форми занять: Для визначення рівня засвоєння навчального матеріалу використовуються такі форми навчання:

а) Практичні заняття

б) Консультації

Методи і технології викладання дисципліни: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, частково-пошуковий.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Фонетика. Морфологія												
Тема 1. Вступ. Латинський алфавіт. Вимова букв та буквосполучень. Наголос	4		2			2	4,5		0,5			4
Тема 2. Граматичні категорії дієслова. Час praesens indicativi activi	4		2			2	4,5			0,5		4

Тема 3. Граматичні категорії іменника. Відміни іменника. Перша відміна іменників	4		2		2	4,5			0,5		4
Тема 4. Наказовий спосіб теперішнього часу	4		2		2	4,5			0,5		4
Тема 5. Друга відміна іменників. Прикметники 1-2 відміни. Присвійні займенники	4		2		2	4,5			0,5		4
Тема 6. Час praesens indicativi passivi. Синтаксис пасивної конструкції	4		2		2	4,5			0,5		4
Тема 7. Час imperfectum indicativi activi et passivi. Час futurum I indicativi activi et passivi	4		2		2	4,5			0,5		4
Тема 8. Особові займенники. Зворотний займенник	4		2		2	4,5			0,5		4
Тема 9. Вказівні займенники	4		2		2	4,5			0,5		4
Тема 10. Відкладені дієслова. Префіксальний спосіб утворення дієслів	4		2		2	4,5			0,5		4
Тема 11. Третя відміна іменників	4		2		2	4,5		0,5			4
Тема 12. Називний відмінок іменників	4		2		2	4,5		0,5			4

третьої відміни											
Тема 13. Прикметники третьої відміни	4		2			2	4,5		0,5		4
Тема 14. Дієприкметник теперішнього часу активного стану. Відносний займенник.	4		2			2	4,5		0,5		4
Разом за змістовим модулем 1	56		28			28	63		7		56
Модуль 2											
Змістовий модуль 2. Частина мови. Синтаксичні звороти											
Тема 1. Ступені порівняння прикметників	4		2			2	4,5		0,5		4
Тема 2. Прислівник. Ступені порівняння прислівників	4		2			2	4,5		0,5		4
Тема 3. Четверта відміна іменників. П'ята відміна іменників	4		2			2	4,5		0,5		4
Тема 4. Час perfectum indicativi activi. Типи утворення перфекта	4		2			2	4,5		0,5		4
Тема 5. Час perfectum indicativi passivi. Дієприкметник минулого часу пасивного стану	4		2			2	4,5		0,5		4
Тема 6. Час plusquamperfectum	4		2			2	4,5		0,5		4

indicativi activi et passivi. Час futurum II indicativi activi et passivi											
Тема 7. Числівники. Римські цифри	4		2			2	4,5		0,5		4
Тема 8. Синтаксичний зворот accusativus cum infinitivo	4		2			2	4,5		0,5		4
Тема 9. Форми інфінітива	4		2			2	4,5		0,5		4
Тема 10. Синтаксичний зворот nominativus cum infinitivo	4		2			2	4,5		0,5		4
Тема 11. Віддієслівний іменник	4		2			2	4,5		0,5		4
Тема 12. Віддієслівний прикметник	4		2			2	4,5		0,5		4
Тема 13. Синтаксичний зворот Ablativus absolutus	4		2			2	4,5		0,5		4
Тема 14. Умовний спосіб. Утворення часів	4		2			2	4,5		0,5		4
Разом за змістовим модулем 2	56		28			28	53		7		56
Модуль 3											
Змістовий модуль 3 Синтаксис											

Тема 1. Значення кон'юнктива у незалежних реченнях. Функції кон'юнктива у підрядних реченнях. Правило послідовності часів	6		2		4	2,5		0,5		2
Тема 2. Підрядні речення мети, з'ясувальні, наслідкові	6		2		4	2,5		0,5		2
Тема 3. Підрядні речення часу, причини, допустові	6		2		4	2,5		0,5		2
Тема 4. Умовні періоди	6		2		4	2,5		0,5		2
Тема 5. Читання та переклад віршів римських поетів	4		2		2	3		1		2
Тема 6. Читання та переклад творів римських авторів	4		2		2	3		1		4
Разом за змістовим модулем 3	32		12		20	18		4		14
Усього годин	144		68		76	144		18		126

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

правила вимови та акцентуації латинських слів; основний курс латинської граматики (всі важливі правила морфології та синтаксису, що необхідно для правильного і свідомого розуміння текстів), а також дозволяє виявити генетичну спорідненість латинської мови з іншими західно-європейськими мовами, використовуючи порівняльно-історичний метод дослідження; основний лексичний фонд (близько 500 слів) вміти пояснити значення тих слів, що увійшли в англійську та українську мови

уміти: правильно прочитати текст та перекладати:

- Без словника знайомий текст, робити повний граматичний аналіз
- З словником текст класичних авторів (Caesar, Cicero...)
- Використовувати латинські афоризми у подальшій практичній і науковій діяльності.

- Вміти пояснити значення тих слів, що увійшли в англійську та німецьку мови
На вивчення навчальної дисципліни відводиться 68 годин (2 кредити ЄКТС)

Види робіт та оцінювання

Рівень засвоєння матеріалу дисципліни здійснюється шляхом проведення поточного контролю (ПК) у вигляді усних відповідей (5 балів за відповідь), контрольних робіт (кожна робота оцінюється в 5 балів, у 1-2 триместрі, 10 балів у 3 триместрі), виконання індивідуального завдання на переклад з латинської на українську (5 балів за переклад у 1-2 триместрі, 10 балів у 3 триместрі) та підсумкового контролю у формі письмового заліку - 30 балів(за 1 триместр), іспиту- 40 балів за (3 триместр).

Викладач: Попова Людмила Геннадіївна, старший викладач кафедри романо-германської філології, стаж 32 роки. Кількість наукових праць -7. Сфера наукових інтересів: методика викладання латинської та німецької мов.

Концепція і план курсу

Отримання студентами знань з елементарного курсу граматики, читання аналіз та розуміння латинського тексту, вироблення практичних навичок роботи студента зі словником, вивчення найуживаніших латинських крилатих виразів.

Після вивчення дисципліни студенти повинні знати :

- Основи латинської граматики.
- Близько ста латинських виразів.

Уміти:

- Читати латинською мовою.
- Перекладати, аналізувати тексти.
- Працювати зі словником.
- Уміти правильно вживати латинські крилаті вирази.

Протягом першого триместру вивчаємо фонетику та морфологію: іменники 1-ої, 2-ої, 3-ої відмін, прикметники, присвійні, особові, вказівні займенники, сполучники, прийменники, дієслово (система інфекта та наказовий спосіб).

Протягом другого триместру вивчаємо морфологію: іменники 4-ої, 5-ої відмін, ступені порівняння прикметників, прислівник, відносний, питальні, заперечні займенники, дієприкметники, дієслово(система перфекта) , герундій, герундив, числівники та синтаксичні звороти.

Протягом третього триместру вивчаємо утворення та вживання умовного способу та синтаксис. Читаємо та перекладаємо адаптовані та оригінальні тексти.

Види роботи та форма звіту:

- відповідь під час заняття,
- виконання вправ,
- переклад речень та текстів,
- словниковий диктант,
- контрольна робота або тест.

Оцінювання

Підсумкова оцінка складається з оцінок отриманих за поточний контроль, результатів контрольних робіт, виконання перекладів, розборів речень та балів отриманих за складання заліку (I-й триместр) та іспиту (3-й триместр). Всі бали сумуються.

Плани практичних занять

Тема 1. Вступ. Латинський алфавіт. Наголос.

Коротка історія латинської мови. Латина- мова римського права. Латинська мова в історії європейської культури. Виникнення романських мов. Вплив латинської мови на формування національних літературних мов Європи та створення інтернаціональної наукової лексики.

Латинський алфавіт і його виникнення. Фонема латинської мови та їх буквене позначення. Умовність сучасного читання латинських букв. Дифтонги. Диграфи. Приголосні. Вимова буквосполучень. Довгота і короткість складу. Правила наголошення. Музичний характер латинського наголосу.

Тема 2. Загальні відомості про граматичні категорії іменника. Перша відміна іменників.

Категорія роду, числа. Латинська система відмінків. П'ять відмін латинських іменників, що визначаються за закінченням родового відмінка однини. Перша відміна іменників (*declinatio prima*) : відмінкові закінчення *singularis, pluralis*. Особливості першої відміни.

Відмінювання дієслова *esse* (бути) у теперішньому часі. Будова речення з дієсловом-зв'язкою. Вираження заперечення.

Тема 3. Загальні відомості про граматичні категорії дієслова. Час *praesens indicativi activi*

Дієслівні категорії часу, особи, числа, стану, способу. Основні форми дієслова. Чотири дієвідмини латинського дієслова в залежності відз акінчень основи інфекта. Теперішній час дійсного способу активного стану (*praesens indicativi activi*). Наказова форма теперішнього часу (*imperativus praesentis*). Дієслівне керування відмінками.

Тема 4. Друга відміна іменників.

Друга відміна іменників (*declinatio secunda*): *singularis, pluralis*. Особливості іменників другої відміни.

Тема 5. Прикметники 1-2 відміни. Присвійні займенники.

Прикметники 1-2 відміни: родові закінчення, відмінювання, узгодження з іменниками. Присвійні займенники (*pronomina possessiva*) та їх відмінювання.

Тема 6. Особові, зворотний, вказівні займенники.

Особові займенники (*pronomina personalia*) першої та другої особи. Відмінювання особових займенників. Суплетивні відмінкові форми займенників як явище, властиве й іншиміндоєвропейським мовам.

Зворотний займенник (*pronomem reflexivum*) третьої особи *se* та його відмінювання, тотожність форм однини і множини. Постпозиція прийменника *cum* з особовими та зворотним займенниками.

Вказівні займенники (*pronomina demonstrativa*): *is,ea,id; ille,illa,illud; iste,ista,istud*. Відмінювання та вживання вказівних займенників у функції особових займенників третьої особи.

Прийменники.

Тема 7. Час *praesens indicativi passivi*.

Теперішній час дійсного способу пасивного стану (*praesens indicativi passivi*): утворення, відмінювання. Пасивна конструкція. Синтаксис відмінків при пасивній конструкції: *ablativus auctoris, ablativus instrumenti*.

Тема 8. Часи *imperfectum et futurum I indicativi activi et passivi*.

Минулий час дійсного способу дійсного способу активного та пасивного стану (*imperfectum indicativi activi et passivi*): утворення, відмінювання. Відмінювання дієслова *esse* в *imperfectum*.

Майбутній час дійсного способу активного та пасивного стану (*futurum I indicativi activi et passivi*): утворення, відмінювання.

Сполучники.

Тема 9. Третя відміна іменників.

Третя відміна іменників (*declinatio tertia*). Типи іменників третьої відміни: приголосна, мішана, голосна групи. Сигматичний і асигматичний номінатив. Особливості відмінювання деяких іменників третьої відміни.

Тема 10. Прикметники третьої відміни.

Прикметники трьох, двох, одного закінчень. Відмінювання прикметників III відміни. Узгодження прикметників третьої відміни з іменниками.

Тема 11. Дієприкметник теперішнього часу активного стану.

Утворення та відмінювання дієприкметника теперішнього часу активного стану (*participium praesentis activi*). Синтаксична роль його у реченні.

Тема 12. Ступені порівняння прикметників.

Ступені порівняння прикметників (*gradus comparationis*): звичайний, вищий, найвищий. Особливості утворення ступенів порівняння деяких прикметників. Суплетивні ступені порівняння. Відмінювання прикметників у вищому та найвищому ступенях порівняння. Неповні ступені порівняння. Вживання відмінків при ступенях порівняння (*ablativus comparationis, genetivus partitivus*).

Тема 13. Прислівник. Ступені порівняння прислівників.

Прислівник (*adverbium*). Самостійні та похідні прислівники. Деякі особливості в утворенні похідних прислівників. Утворення вищого та найвищого ступенів порівняння прислівників.

Тема 14. Четверта відміна іменників.

Четверта відміна іменників (*declinatio quarta*): *singularis, pluralis*. Винятки, особливості відмінювання іменників четвертої відміни.

Тема 15. П'ята відміна іменників.

П'ята відміна іменників (*declinatio quinta*): *singularis, pluralis*. Особливості іменників п'ятої відміни.

Тема 16. Час *perfectum indicativi activi*. Типи утворення перфекта і супіна.

Утворення та відмінювання дієслів у минулому часі дійсного способу активного стану (*perfectum indicativi activi*). Відмінювання дієслова *esse* у *perfectum*. Найпоширеніші типи утворення перфекта та супіна.

Тема 17. Час *perfectum indicativi passivi*.

Дієприкметник минулого часу пасивного стану (*participium perfecti passivi*) : утворення, відмінювання. Минулий час доконаного виду дійсного способу пасивного стану (*perfectum indicativi passivi*) : відмінювання.

Тема 18. Часи plusquamperfectum et futurum II indicativi activi et passivi.

Давноминутий час дійсного способу активного стану (plusquamperfectum et futurum II indicativi activi et passivi): утворення, відмінювання. Відмінювання дієслова esse у plusquamperfectum..

Майбутній час доконаного виду дійсного способу активного стану (futurum II indicativiactivi) дієслів I-IV дієвідмін та дієсловаesse.

Відмінювання дієслів у plusquamperfectum, futurum indicativi passivi.

Тема 19. Синтаксичний зворот Accusativus cum infinitivo.

Синтаксичний зворот знахідноговідмінка з неозначеною формою дієслова (Accusativuscuminfinitivo). Найуживанішідієслова, після яких вживається зворот асс. cuminf. Вживання займенників у зворотіасс. cuminf. Утворення інфінитивів. Способи вираження теперішнього, минулого, майбутнього часів у зворотіасс. cuminf.

Тема 20. Синтаксичний зворот Nominativus cum infinitivo.

Синтаксичний зворот називного відмінка з неозначеною формою дієслова (Nominativus cum infinitivo). Найуживаніші дієслова, після яких вживається зворот ном.cuminf. Склад, переклад звороту. Деякі особливості вживання займенників у зворотіном.cuminf.

Тема 21. Відкладні дієслова.

Відкладнідієслова (**verba deponentia**): відмінювання. Словникова форма відкладних дієслів. Особливості у значенні та вживанні відкладних дієслів.

Тема 22. Префіксальний спосіб утворення дієслів.

Найуживаніші префікси та їх значення. Дієслова, похідні віддієслів asum, fui, esse (бути). Відмінювання дієслів похідних від дієслова esse. Особливості відмінювання та перекладу складених дієслів. Відмінювання дієсловаeo, ire (іти). Утворення дієслів руху від дієслова ire у поєднанні з префіксами.

Тема 23. Відносний займенник qui, quae, quod (який, яка, яке).

Відносний займенник (pronomen relativum): відмінювання. Питальні займенники. Неозначені займенники. їх відмінювання, вживання.

Тема 24. Числівники. Римський календар.

Числівник (*numeralia*). Кількісні та порядкові числівники. Відмінювання кількісних числівників. Відмінювання порядкових числівників. Узгодження кількісних числівників з іменниками. Розділові та прислівникові числівники. Вживання відмінків при числівниках. Римські цифри. Римські міри і гроші. Римський календар.

Тема 25. Віддієслівний іменник. Віддієслівний прикметник.

Віддієслівний іменник (*gerundium*): утворення, відмінювання, переклад. Значення та вживання відмінків герундія.

Віддієслівний прикметник (*gerundivum*): утворення, відмінювання, переклад. Описова дієвідміна пасивного стану (*conjugatio periphrastica passiva*): конструкція герундіва з дієсловом-зв'язкою *esse* для вираження необхідності виконання дії.

Тема 26. Умовний спосіб. Утворення часів.

Умовний спосіб (*modus conjunctivus*), його значення. Утворення часів кон'юнктива: *praesens*, *imperfectum*, *perfectum*, *plusquam perfectum conjunctivi*. Форми умовного способу дієслова *esse*.

Тема 27. Значення кон'юнктива у незалежних реченнях.

Вираження заохочення, наказу, заборони, побажання, можливості виконання дії, сумніву, припущення за допомогою кон'юнктива у незалежних реченнях.

Міжнародний студентський гімн "Gaudeamus". Історія створення, переклад пісні.

Тема 28. Функції кон'юнктива у підрядних реченнях. Правила послідовності часів.

Вживання часів кон'юнктива та його значення у підрядних реченнях. Правило послідовності часів (*consecutio temporum*): відображення залежності вживання умовного способу у підрядних реченнях від присудка головного речення та співвідношення дій.

Тема 29. Підрядні речення мети, з'ясувальні, наслідкові.

Підрядні речення мети –*ut(ne) finale*. Підрядні з'ясувальні речення –*ut(ne) obiectivum*. Підрядні наслідкові речення – *ut consecutivum*.

Тема 30. Підрядні речення часу, причини, допустові.

Підрядні речення часу із сполучником *cum-cumtemporale, cumhistoricum*. Підрядні речення часу з іншими сполучниками. Підрядні речення причини із сполучником *cum-cumcausale*. Підрядні речення причини з іншими сполучниками.

Підрядні допустові речення із сполучниками *ut- utconcessivum, cum- cumconcessivum*. Підрядні допустові речення з іншими сполучниками.

Тема 31. Умовні періоди.

Умовні періоди : *modusrealis, moduspotentialis, modusirrealis*.

Зразки контрольних робіт

Контрольна робота №1

(теми: перша та друга відміни, присвійні займенники, наказовий спосіб)

- 1) Визначте форму (для дієслів: особа, число, час; для іменників: відміна, відмінок, число; для займенників: відмінок, число), перекладіть її, вкажіть словникову форму.

Silvarum
Dominum
Bella
Meam
Narrate
Nostri
dic

- 2) Перекладіть речення

Pericula amicorum nostrorum nostra sunt. Victoria gloriam et laetitiam praebet.

Контрольна робота №2

(теми: система інфекта, третя відміна)

- 1) Вставте словосполучення *milesfortis* у відповідному відмінку:

_____ *cum hostibus pignant*. – Хоробрі воїни б'ються з ворогами.

- 2) Визначте форму дієслова (вкажіть особу, число, час, спосіб, стан) та перекладіть її.

<i>colebant</i>	<i>tradere</i>
<i>eras</i>	<i>nominabitur</i>

vincar	timebam
--------	---------

3) Перекладіть речення

Romani in proeliis Gallos Vincebant.

Контрольна робота №3

(теми: четверта і п'ята відміни, вказівні займенники)

1) Визначте форму (для дієслів: особа, число, час, спосіб, стан; для іменників: відміна, відмінок, число; для займенників: відмінок, число), перекладіть її, вкажіть словникову форму.

eo
speciem
istorum
fidei
cornua

2) Перекладіть речення.

Exercitus Romanus de equitatu et peditatu constabat.

Justitia Est Fundamentum Rei Publicae.

Контрольна робота №4

(теми: ступені порівняння прикметників, прислівник, дієприкметник)

1) Доповніть таблицю

citus,a, um		
	honestior, ius	
		celerrimus,a,um
	facilior, ius	
magnus, aum		

2) Утворіть прислівник та ступені його порівняння від прикметника citus,a,um

3) Утворіть **participium praesentis activi** від дієслова laudare у Nom. et Gen. sing. та перекладіть українською мовою.

Контрольна робота №5

(теми: система перфекта, герундій та герундив)

- 1) Визначте форму (для дієслів: особа, число, час, стан; для герундія: відмінок, число), перекладіть її, вкажіть словникову форму.

Misit
Laudaverant
Navigandi
Liberatierimus
Ad discendum
Audita sum

- 2) Перекладіть речення

Sunt Temporagaudendi, sunt tempora dolendi. Romulus et Remus a lupa nutrition.

Контрольна робота № 6

(теми: синтаксичні звороти, форми інфінітива)

- 1) Доповніть форми інфінітива:

liberare	
	liberatus, a, um esse
liberaturus, a, um esse	

- 2) Перекладіть речення. Визначте який синтаксичний зворот вживається у реченні та підкресліть його.

Italiārelictā Hannibal in Africam navigavit. Graeci Patriam suam liberatum iri perabant.

Контрольная работа №7

(теми: умовний спосіб, підрядні речення)

- 1) Утворіть вказані форми дієслова

1 особа sing. praesens conjunctivi activi від dicere	
3особа plur. imperfectum conjunctivi activi від vocare	
2 особа sing. perfectum conjunctivi activi від vincere	

3 особа sing. plusquamperfectum conjunctivi passivi від audire	
--	--

- 2) Перекладіть, вкажіть вид підрядного речення, поясніть підкреслені форми (вживання часу та способу присудка).

Caesar bellum cum Gallis Gessit, ut omnem Galliam domaret. Aedui, cum se defendere ab Helvetiis non possent, legatos ad Caesarem Miserunt.

Список рекомендованої літератури

№ п/п	Бібліографічний опис джерела	Кількість у бібліотеці
1	Кацман Н.Л., Покровская З.А. Латинский язык. - М. Владос, 2006, 456с.	80
2	Ревак Н.Г., Сулим В.Т. Латинська мова. - Львів, 2006, 415с.	100